

Betül Avcı

betulavci27@gmail.com

İslamofobi'nin Arka Planı: Antisemitizm

On yıllardır işgal edilmiş topraklardaki son Siyonist soykırımını görmezden gelen pek çok Avrupa liderinin "İsrail'e olan borcu" nedir? Bu borç, günümüz Filistin toprakları ve canları özelinde İslamofobiyi nasıl körüklemektedir? Avrupa ülkelerinin İsrail'e verdiği koşulsuz desteğin ardında, teolojik, kültürel ve "ırk-kan-toprak" temelli ideolojik bir arka plan yatıyor.

İsrail'in Filistin'e karşı 7 Ekim 2023 tarihiyle başlayan soykırımıyla ilgili olarak Avrupa ülkelerinin, çoğunlukla İsrail'in Filistin topraklarındaki onlarca yıldır devam edegelen işgal ve zulmü görmezden gelerek, İsrail'i koşulsuz desteklediklerini görmekteyiz. Ekim 2023 sonu Bern Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından düzenlenen "Müslüman Hristiyan ilişkilerinin geçmişi ve bugün" temalı bir sempozyumda bulundum. Çoğunluğu kıdemli Hristiyan akademisyenlerden oluşan ve Müslümanların da bulunduğu sempozyumda, Kitab-ı Mukaddes profesörü olan Fakülte dekanı Prof. Dr. Rainer Hirsch-Luipold çok kısa bir selamlama konuşması yaptı. Bu üç dakikalık konuşma, aslında Ortadoğu ve Avrupa'daki yüzlerce yıllık Yahudi, Hristiyan ve Müslüman ilişkilerinin tarihçesinin bir özeti idi, zira Holokost'taki zulme vurgu yapan Hirsch-Luipold konuşmasını şu cümle ile bitirdi: "Bugün HAMAS'ın yaptıklarının gölgesinde, Müslümanlarla nasıl diyalog kurabiliriz?"

On yıllardır işgal edilmiş topraklardaki son Siyonist soykırımını görmezden gelen pek çok Avrupa liderinin "İsrail'e olan borcu" nedir? Bu borç, günümüz Filistin toprakları ve canları özelinde İslamofobiyi nasıl körüklemektedir? Bu yazıda, Avrupa ülkelerinin İsrail'e verdiği

koşulsuz desteğin arkasındaki teolojik, kültürel ve "ırk-kan-toprak" temelli ideolojik arka planından bahsetmek istiyorum.

Avrupa'nın Antisemitizm Tarihi

Avrupa tarihinin yüzyıllar boyunca antisemitizme sahne olduğu meşhur bir gerçektir. O kadar ki Yahudiler, yüzyıllarca İsa'yı öldürmekle suçlanmış, Habil ve Kabil örneğindeki Kabil ile özdeşleştirilmiştir. Pavlus'un Mektupları, antisemitizm olarak yorumlanabilecek kadar Yahudi hukukuna eleştirilerle doludur. Örneğin, Pavlus'un Galatyalılar'a Mektubunda görüleceği gibi Yahudileri temsil etmekte olan Hacer köle kadın iken, Hıristiyanlığı sembolize eden Sare özgür ve daha üstün konumdadır (Bkz. Gal. 4:22-31). Bu tarz sözler, sadece Pavlus'un mektuplarında alegorik bir aktarım olarak kalmaz. Buna alegorinin ete kemiğe bürünerek tarih olması da denebilir. Bu duruma tarihten müşahhas birkaç örnek vermek istiyorum.

Bunlardan ilki, Papa Üçüncü Innocentius'un (hükümdarlık dönemi 1198-1216) Fransa Kralı ve Sens başpiskoposuna gönderdiği iki mektuptur. Mektuplarda Papa Üçüncü Innocentius, Hıristiyanları hizmetçi ve sütanneleri olarak işe aldıkları ve kiliselerden daha yüksek yeni sinagoglar inşa ettikleri için Yahudileri bu "küstah" davranışlarından dolayı kınamıştır. Bunu yaparken de Pavlus'un Galatyalılar'a yazdığı mektuptaki sözlerine atıfta bulunarak, Yahudileri mevcut toplumdaki "itaatkar" rolleri konusunda uyarmıştır. Bir yüzyıl sonra, Yahudilerin Fransa'dan sınır dışı edildiği sıralarda, hukukçu Oldradus de Ponte (ö. 1337'den sonra), Yahudilerin sınır dışı edilmesine yönelik Papalıktan teşvikin uygunluğunu sorgulamıştır. Yine Kutsal Kitap'taki, Sare'nin İbrahim'e söylediği "Köle kadını ve oğlunu kov" (Yaratılış 21:10) sözüne atıfta bulunarak, Yahudilerin

Avrupa'daki varlığını sorgulamıştır. Bu dönem aynı zamanda, İspanya'nın Katolik Hükümdarları Fernando ve Isabella'nın 1492'de bir fermanla Yahudi halkını topraklarından sürgün etmeleri, onların da Osmanlı topraklarına sığınmasına denk gelir.

Aynı şekilde en erken dönemlerden itibaren Yahudiliğe karşı oluşturulan Hıristiyan reddiye geleneği, antisemitizme katkıda bulunmuştur. Başlangıcından son yüzyıla kadar ki iki bin yıllık ilişki, Yahudilerin Hıristiyanlar için "Tanrı öldüren", bu sebeple de lanetlenmiş millet olarak görülmesi şeklinde var olmuştu. Yeni Ahit, Pavlus'un Yahudi kuralcılığına eleştirileri ile doludur. İkinci yüzyılda Melito of Sardis, Yahudilere "Tanrı öldürme (deicide)" suçlamasını yöneltmiş; Augustine, Yahudileri "kardeş öldüren" (fratricide) Kabil'in çocukları olarak tavsif etmişti. Bu minvalde, Tanrı'nın gazabı olarak dağılmış bir millet haline geldiler.

Yahudiler, 13. yüzyılın sonunda İngiltere'de başlamakla beraber, 16. yüzyıl itibarıyla pek çok batı Avrupa toprağından çıkarılmışlardı. 11. yüzyıl Haçlı Savaşları ve Kara Ölüm olarak adlandırılan vebaya sebebiyet verdikleri iddiasıyla da kitlesel saldırılara maruz kalmışlardı. Bu dönemde Talmud ve diğer Yahudi kitapları yakılmış, Yahudiler ihtidaya zorlanmış, hatta bu zorlama vaazları duymamak için kulaklarına tıkaç takanlar, vaaz girişinde kontrolden geçirilmişlerdir. Yine bu dönemde antisemitizmi körükleyen bir başka olay ise Yahudilerin Hıristiyan kanını biriktirip ritüellerinde özellikle de Hamursuz Ekmeğinde kullandıkları iddiası olmuştur. 19. yüzyıla gelindiğinde Avrupa devletleri, Hıristiyan olmaları veya sekülerleşip Avrupa kültürüne asimile olmaları halinde Yahudilere tam vatandaşlık vaadinde bulunmuş, bu davet pek çok Yahudi tarafından kabul görmüştür.

Bu dönem, Avrupa'da artan milliyetçilik, endüstrileşme ve

ırkçı teoriler ile derinleşmiştir. Zira bu dönem Avrupalılar, Türkçe okurun aşına olduğu Ernest Renan örneğinde göreceğimiz üzere, Sami ırklarının, yani Yahudi ve Müslüman topluluklarının, Aryan Avrupa medeniyetine uyum sağlayamayacağı tezine ikna olmuşlardı. Bu ayrışmada önemli bir etken de dönemin filoloji çalışmaları olmuştur. Ernest Renan, filoloji çalışmalarına paralel olarak dinleri ve ırkları incelemiş ve sınıflandırmıştır. Buna göre kök diller Sami ve Aryan (Hint-Avrupa) şeklinde dilsel olarak sınıflandırılırken, ırklar ve dinler de aynı şekilde sınıflandırılmaktaydı. Böylece Yahudilik ve İslam Sami dinlerini, Aryan ise Hıristiyan Avrupa düşüncesini temsil etmekteydi. Renan, aslında döneminin Aydınlanma ruhunun etkisindeki bilime ve felsefeye sıkı sıkıya bağlı bilimin, modern halkların yeni dini olacağına inanan bir kişiydi.

Renan'a göre Sami tektanrıcılığı, Aryan düşünce özgürlüğünün aksine dar görüşlü ve hoşgörüsüzdü. Semitik milletlerin dini olarak adlandırdığı Yahudilik ve İslamiyet, sekülerleşmenin ve ilerlemenin önünde engel teşkil eden, modern çağın ruhuna zarar veren "dar" bir dindarlık sunmaktaydı. Aryan-Semitik ayrımına göre Hıristiyanlık, Yahudilikten çıktığı için Sami kökenli olmasına rağmen, Aryan topraklarında geliştiği için Aryanların ve dolayısıyla Avrupalıların dini haline gelmiştir. Buna göre Batı Avrupalı asimile olan Yahudiler de Semitik olarak değerlendirilmemelidir. Böylece Renan öncülüğünde Avrupa, "Sami ırkını" "Sami aklından" ayırmış oldu.

Yahudi Düşmanlığı Nazilerin Sistematik Projesiyle Birleşince...

Avrupa'daki antisemitizmin tarihine dönersek, 20. yüzyılın başlarında, Orta ve Batı Avrupa'daki Yahudilerin çoğu topluma entegre olmuşken, Doğu Avrupa'da birçok Ortodoks Yahudi, hâlâ kendi küçük toplulukları içinde kendi dini kurallarına göre yaşıyor, kendi dillerini konuşuyordu. Bu esnada Holokost ya da daha güncel ve doğru isimlendirmeye Shoah, Avrupa'daki teolojik kökenli antisemitizmin, Nazi rejiminin ırk temelli antisemitizmi ile

Son günlerde Avrupa'dan yükselen bazı sesler, kendi antisemitik günahlarını, İsrail'in Filistin'e yaptıkları üzerinden bir İslam düşmanlığına dönüştürmüş durumda. Günümüzde yaşananlar aslında bir Yahudi, Müslüman, Hıristiyan savaşından ziyade Avrupa'nın antisemitizmi sonucu oluşturulan Siyonist İsrail'in nasıl teoloji ve politikaya tahakküm ettiğine, antisemitizmin yerini İslamofobinin nasıl aldığına müşahhas bir örnektir.

AVRUPA TARİHİNİN YÜZYILLAR BOYUNCA ANTİSEMİTİZME SAHNE OLDUĞU MEŞHUR BİR GERÇEKTİR. O KADAR Kİ YAHUDİLER, YÜZYILLARCA İSA'YI ÖLDÜRMEKLE SUÇLANMIŞ, HABİL VE KABİL ÖRNEĞİNDEKİ KABİL İLE ÖZDEŞLEŞTİRİLMİŞTİR. PAVLUS'UN MEKTUPLARI ANTİSEMİTİZM OLARAK YORUMLANABİLECEK KADAR YAHUDİ HUKUKUNA ELEŞTİRİLERLE DOLUDUR.

birleşerek tüm zamanların zirve noktasına ulaşmıştır. Bu duruma kiliselerin, özellikle de Nazi Almanya'sında "ırk, kan, toprak" söylemini benimseyen Alman kiliselerinin sessiz kalması, yıllardır süregelen teolojik antisemitizm ile birleşince Yahudilerin Hristiyan alemine karşı iyice kinlenmesine ve suçlamasına sebep olmuştur. Bu hale-tiruhiyeyi Naziliğin kökeninde Yeni Ahid'in olduğunu iddia eden Eliezer Berkovits'in şu sözleri ziyadesiyle özetlemektedir: *"Hristiyanlığın Yeni Ahid'i olmasaydı Hitler'in Mein Kampf'ı asla yazılamazdı."*

Holokost'a yol açan Yahudilere yönelik zulüm, her ne kadar Avrupa'daki birçok faşist ve otoriter rejimin programlarıyla örtüşse de aslında onları birleştiren Almanların sistematik projesiydi. Zira müttefikler arasında Hırvat, Romen ve Fransa'da liderlik seviyesinde Yahudi düşmanlığı mevcut olsa da başı çeken Almanlar olmuştur. Yine de tüm Avrupa çapında bu kadar çok iş birlikçinin olması, Almanların daha çok Yahudi'yi öldürmesini kolaylaştırmış oldu. Bu noktada, Holokost'un İsrail devletinin varoluşuna etkisinden ve bunu şahsında müşahhaslaştıran bir isimden bahsetmek

istiyorum: Emil Fackenheim. Bir Yahudi filozofu ve Reformist Yahudi hahamı olan Fackenheim, 1916'da Almanya'da doğmuş, 1938'de Nazilerce tutsak alınıp toplama kampında tutulmuştur. 1939'da kamptan kaçarak önce İngiltere'ye gitmiş, ardından 1940'ta İkinci Dünya Savaşı'nın patladığı Kanada'da bir kampa sürülmüş, daha sonra serbest bırakılarak 1943 ile 48 arasında haham olarak görev yapmıştır. Kendisinin ve ailesinin diğer üyelerinin kaçmasına rağmen ağabeyi Almanya'da kalmakta ısrar etmiş ve Naziler tarafından öldürülmüştür. Toronto Üniversitesi'nden 1945'te felsefe doktoru unvanını alan Fackenheim, 1948 ve 84 arasında felsefe hocalığı yapmıştır. 1984'te İsrail'e göç eden Fackenheim 2003'te burada ölmüştür.

Fackenheim, bir filozof olarak Holokost'ta 6 milyondan fazla Yahudi'nin Naziler tarafından öldürülmesinin ardından Yahudi halkı ile Tanrı arasındaki ilişkiyi incelemiş, Holokost sonrası Yahudi varlığının ve inancının devam edebilmesi için İsrail devletinin önemini vurgulamış; Tanrı'dan ümidi kesmenin ve Yahudi varlığını devam ettirmemenin Hitler'e "ölüm sonrası bir

zafer" kazandırmak anlamına geleceğini söylemiştir. Fackenheim, bu yaklaşımını İsrail devletinin önemini vurgularken şöyle ifade etmektedir: *"Eğer 1933'te bir Yahudi devleti olsaydı Yahudilerin gidecek bir yerleri olur ve Holokost'ta ölüme mahkum olmazlardı."*

Antisemitizmden İslamofobiye

Holokost ile zirve noktaya ulaşan antisemitizm, daha sonraki dönemlerde bir vicdan azabı ve suçluluk duygusuna dönüşmüştür. Katolik ve Protestan Kiliseler, antisemitizmle ciddi bir mücadeleye girişmiş ve resmi teolojilerini ona göre revize etmişler, Yahudilerin Hristiyan olmaları gerektiği davalarını büyük ölçüde bırakmışlardır. Ne yazık ki, son günlerde Avrupa'dan yükselen bazı sesler, antisemitik günahlarını, son olarak İsrail'in Filistin'e yaptıkları üzerinden bir İslam düşmanlığına dönüştürmüştür. Günümüzde yaşananlar aslında bir Yahudi, Müslüman, Hristiyan savaşı değil, ziyade Avrupa'nın antisemitizmi sonucu oluşturulan Siyonist İsrail devletinin nasıl teoloji ve politikaya tahakküm ettiğine, antisemitizmin yerini İslamofobinin nasıl aldığına müşahhas bir örnektir. ❏

Polonya'da Nazi toplama kampı Auschwitz